

КОНЦЕПЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ

Таким чином, на поточний момент Україна переживає тяжку кризу всіх без винятку форм державної влади. Криза влади стає все більшою перешкодою на шляху проведення конструктивних соціально-економічних трансформацій, і в найближчій перспективі може призвести до всеосяжної політичної кризи.

Однією з причин неефективності державної влади є відсутність досвіду функціонування владних структур в умовах справді правової держави, брак часу для формування реальної, конструктивно діючої багатопартійності, і, відповідно, недостатній рівень політичної культури широких верств населення.

Буквально протягом року ми позбулись ілюзій про самодостатність дотримання лише формально-юридичних процедур для досягнення справжньої демократії. Виявилось, що само по собі заснування системи поділу влад ще зовсім не означає виникнення справжнього народовладдя.

Вищим урядовим структурам притаманний бюрократизм і низький рівень професіоналізму. А судячи з того, як гальмується процес обрання Конституційного Суду і прийняття постанови про заборону представникам влади займатися комерційною діяльністю, декларування доходів вищих посадових осіб, ці структури серйозно вражені корупцією. Про недостатній рівень правосвідомості законодавчої влади свідчить і те, що з дозволу Президента Парламент, практично не маючи у

своєму розпорядженні концептуальної антикризової програми, надав право законотворення Кабінету Міністрів, який не є всенародно обраним і уповноваженим для такої діяльності.

Погано і те, що у ситуації падіння авторитету владних структур, наростаючої їх неефективності практично відсутнє належне конституційно-правове забезпечення сучасної влади України, адже, з одного боку, ми маємо створену на основі процедури таємного всенародного голосування президентську структуру, а з іншого в існуючій Конституції все ще декларується верховенство влади Рад на чолі з вищим законодавчим органом Верховною Радою. Це, відома річ, породжує непорозуміння як в центрі, так і на місцях і може вже найближчим часом перерости у конфронтацію між різними ланками системи поділу влад. І це у той час, коли комплексні реформи як ніколи потребують злагоджених ефективних і, якщо знадобиться, оперативних та рішучих дій задля подолання кризи!

Дуже небезпечною є ілюзія про те, що справжня демократія пов'язана зі значним послабленням силових владних структур. Вона обумовлена у першу чергу тим, що люди, звільнившись від важкого тягря тоталітаризму, прагнуть будь-що не допустити ніяких обмежень своїх особистих прав, втручання держави у приватне життя. І це цілком закономірно. Але відсутність

тоталітаризму зовсім не означає вседозволеності і анархії, можливості нехтувати заради ствердження своїх прав елементарними громадянськими обов'язками. Недотримання законів, перманентна криза влади посилюють хаотичні тенденції у суспільстві, зміцнюють позиції злочинних структур і декласованих екстремістських сил, процес небезпечного зрощення яких відбувається на наших очах.

У свій час саме владна безпорадність Центральної Ради кінцем призвела до більшовицької диктатури, що прийшла на хвилі всенародного обурення тотальним зубожінням. І ми просто не маємо права повторити її помилок, знову втратити державність і самостійність.

Світовий досвід свідчить, що у важких кризових станах комплексну реформу можна здійснювати лише завдяки значному підсиленню виконавчої влади, вертикальних виконавських структур у центрі і на місцях. Таке значне підсилення президентської влади спостерігалось, зокрема, за часів великої економічної депресії у США і у Франції після другої світової війни, воно не має ніякого відношення до політичної диктатури. Сильна президентська влада у даному випадку є найбільш демократичною, тобто реально відповідає інтересам переважної більшості народу. Адже в умовах економічної і політичної нестабільності тільки міцна президентська влада може забезпечити оперативність і ефективність реалізації

управлінських рішень, вчасного реагування на надзвичайно швидку зміну поточної ситуації, забезпечити послідовність реалізації курсу реформи, на решті ефективно протистояти всім спробам реалізації різними соціальними угрупованнями своїх вузькокорпоративних інтересів. У ситуації, що характеризується великим ступенем невизначеності і незрозумілості, проста людина завжди покладається на авторитет того, кому довіряє, хто їй емоційно імponує, уособлює політику реформ, не розчиняючись у безликій масі представників державного апарату. Таким гарантом правильності вибраного шляху реформ і має стати Президент. Нерозуміння механізму взаємодії різних форм влади у кризових ситуаціях неминуче веде до затяжної парламентської кризи, котру ми всі зараз і спостерігаємо.

Адже у аналогічних ситуаціях ефективність законотворчої діяльності Парламенту значно знижується. У своїх рішеннях парламентарі зобов'язані орієнтуватися перш за все на відстоювання інтересів своїх виборців. Причому по мірі поглиблення кризи ці інтереси все більше набувають сьогоденного прагматичного характеру, перестають враховувати перспективні стратегічні інтереси нації як цілого утворення. Наростання поляризації інтересів представників різних регіонів і соціальних верств робить все важчим досягнення консенсусу у прийнятті конструктивних владних рішень. Час їх узгодження і надання їм статусу законів настільки довгий, що ситуація нерідко встигає кардинально змінитись. Як

правило, цим законам притаманна надмірна популістська орієнтація, вони приймаються за принципом "ні вашим, ні нашим", що зв'язує руки владним структурам у проведенні цілеспрямованих комплексних заходів по виходу із кризи, а то і робить взагалі неможливим виконання цих законів. Зважаючи на те, що часу для обговорення справжньої антикризової Програми практично не лишилось, а процес прийняття Парламентом проекту нової Конституції теж вимагає певних термінів для його затвердження, надзвичайно велика і відповідальна місія покладається на Кабінет Міністрів. Адже зараз на плечі Голови Кабінету лягає і певна частина суто Президентських повноважень, особливо що стосується забезпечення послідовності і ефективності реалізації антикризових заходів у галузі економіки. Це, звичайно, не знімає з Президента відповідальності за вироблення стратегії реформи і контроль її виконання. Підкреслимо, що хоча Президент фактично делегував частку своїх повноважень стосовно керівництва економічними перетвореннями виконавчій владі, на нього покладається забезпечення головної умови виходу з кризи — збереження державної безпеки.

У зв'язку з тим, що Президент, на відміну від членів Парламенту, був обраний всім народом і має найвищу легітимність своїх владних повноважень, у разі неможливості досягнення конструктивного консенсусу між гілками влади в умовах соціально-економічної кризи, що весь час поглиблюється, найкращим політично

виваженим рішенням було б надання Президенту на чітко визначений термін надзвичайних повноважень.

В таких умовах український Парламент повинен зосередити свою роботу на прийнятті Конституції незалежної України, яка б законодавчо визначила пріоритет прав і свобод особи над державою, і, разом з тим, виходячи зі складності процесу становлення української державності, законодавчо закріпила за Україною статус президентської республіки.

У разі неможливості спинити подальше загострення соціально-економічної і політичної ситуації Парламент повинен на перехідний період передати Президенту свої законодавчі повноваження, а, може, і проголосити надзвичайний стан із тимчасовим введенням Президентської форми правління. Самі члени Парламенту мають значно підвищити ефективність роботи на місцях у своїх виборчих округах, надаючи дійову допомогу виконавчим структурам по реалізації антикризових заходів.

У той же час з метою недопущення небезпечного зростання зайвого авторитаризму президентських структур після прийняття Конституції потрібно негайно обрати Конституційний Суд, надавши йому, зокрема, право контролю за діяльністю Президента. Необхідно також за всяку ціну не допустити зниження ефективності засобів масової інформації, інформованості населення щодо намірів і дій Уряду.

Тільки виконання всіх цих умов створить реальні можливості для забезпечення у процесі надзвичайно складної і болісної для широких верств населення реформи ефективності державної влади.